

TÖRTÉNELEM, TÁRSADALMI ÉS ÁLLAMPOLGÁRI ISMERETEK

Az Ember és társadalom műveltségterület a felső tagozatban ismerteti meg a tanulókkal a múlttól való tudás jelentőségét; valamint a társadalmi együttélés, a közösséghez tartozás szerepét és lehetőségeit. A történelem, az erkölcs, az etika, a hon- és népismeret, a társadalmi, gazdasági és állampolgári ismeretek ismeretköreihez kapcsolódó tevékenységformák biztosítják a feltételeket a tanulók számára a közműveltségi tartalmak elsajátításához.

A műveltségi terület tanítási-tanulási folyamatában figyelembe kell venni a tanulásban akadályozottság gyógypedagógiai-pszichológiai jellemzőit, különös tekintettel a sajátélményű tevékenységek fókuszba helyezésére. Az Ember és társadalom műveltségterület fontos szerepet kap – a tanulásban akadályozottság kritériumait figyelembe véve – a térbeli és időbeli tájékozódás, valamint az időbeli viszonyítás fejlesztésében. Lehetővé teszi az emberiség kulturális értékeinek megismerését; a történelmi és társadalmi összefüggések megértését. Az ismeretek folyamatos bővítésével hozzájárul a tanulásban akadályozott tanulók személyiségének fejlődéséhez, különös tekintettel a kritikai gondolkodásra, a kommunikáció köréhez tartozó tevékenységek hatékony alkalmazására, a nemzeti érzés és az európai tudat erősítésére.

A műveltségterületen középpontba kell állítani a múlt reális megismerését, a térben és időben való pontos tájékozódást, a nemzeti- és európai identitástudat kialakítását, az ok-okozati összefüggések láttatását. A célcsoport tanulóinak képessé kell válniuk az alapvető tanulságok levonására, az ítéletalkotásra, a törvényszerűségek felismerésére, a véleménynyilvánításra úgy, hogy a pedagógia mindvégig figyelembe vegye a tanulásban akadályozott gyermekek gyógypedagógiai-pszichológiai jellemzőit.

A műveltségterület tanítási-tanulási folyamatában az egyéni képességek figyelembe vételével központi szerepet kap a differenciálás, a gyakorlatban alkalmazva a korszerű órávezetési technikák adaptált változatait; pozitív módon erősítve a tanulók ismeretszerzésre irányuló törekvéseit.

A fejlesztési feladatok közül fókuszba kerül a cselekvés szintjén a megkülönböztetés-azonosítás-összehasonlítás képességének, az algoritmusok felismerésének, az elvonatkoztatás és általánosítás képességének a fejlesztése.

A tantárgy a tanulás-szervezési eljárások, módszerek megválasztásával támogatja a kommunikációs készségek és képességek fejlesztését, az elfogadó és elutasító attitűd felismerését és megkülönböztetését, a kritikai és a történelmi gondolkodás kialakítását, a térbeli és időbeli tájékozódás fejlesztését, az ismeretszerzéshez kapcsolódó eszközök adekvát használatát. A tudás elsajátításában központi szerepet kapnak az anyanyelvi kommunikáció; a digitális illetékesség; a hatékony, önálló tanulás; és a szociális és állampolgári kulcskompetenciák.

Az Ember és társadalom műveltségterület a tanítási-tanulási folyamatokon keresztül olyan nevelési célokat valósít meg, amelyek az enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára is biztosítják a szűkebb és tágabb környezetbe való beilleszkedést; elősegítik a közösséghez tartozás pozitív élményeinek átélését. Kiemelt figyelmet kell fordítani a személyiség erkölcsi arculatának értelmi és érzelmi alapozására. Az életkori jellemzőkhöz illeszkedő – spontán belátáson alapuló – szabálytudat kialakítására, a szabálykövetési képesség megerősítésére, az alkalmazkodás és az önérvényesítés, a felelősségvállalás képességének alapozására. Az alapvető szociális konvenciókhoz való alkalmazkodást ki kell alakítani, az ebben való jártasságokat tovább kell erősíteni a tanuló sikeres közösségi beilleszkedése érdekében. A demokratikus részvétel megismerésének gyakorlása kiemelt nevelési cél; amelyet lépésről-lépésre kell megvalósítani, közvetlen tapasztalatszerzés útján (pl. az iskolaközösség életében

való aktív részvétel). Az empatis és problémákra érzékeny attitűd kialakítása alapozza meg a szociális képesség fejlődését, mint a nevelési célok egyik sarokpontját.

A felső tagozatban bővíteni kell a nevelési célokat: a közösségi szabályok kialakításában a tanuló aktív szerepet vállal, a szabályokat belső elhatározásból alkalmazza, a változó körülményekhez rugalmasan alkalmazkodik, ismeri a szeretet, bizalom, türelem, együttérzés fogalmát, a közösségben pozitív erkölcsrend mentén találja meg a helyét. A tanuló a közösségi élethez esetlegesen kapcsolódó negatív élményeket képes feldolgozni, ismerve azok negatív hatásait. A hazaszeretet, a nemzeti összetartozás érzése tudatosul benne a tanulmányai során megismert történelmi és kulturális értékek alapján. A véleménynyilvánítás, döntéshozatal, képviselőlet jogát képességei szerint képes gyakorolni, ismeri jogait és kötelességeit.

5–6. évfolyam

Az alsó tagozat tudásanyagára építve kell megismertetni a tanulókkal az emberi közösség történetét, továbbá ezen történések jelennel való kapcsolatát. A tanulásban akadályozott tanulók képességeit figyelembe véve kell bemutatni a történelem eseményeit, különös tekintettel az összefüggésekre. A műveltségterületen középpontba kell állítani a (1) múlt reális megismerését, (2) a pontos tájékozódást térben és időben, (3) a nemzeti- és európai identitástudat kialakítását, (4) az ok-okozati összefüggések láttatását. A tanulóknak képessé kell válniuk az alapvető tanulságok levonására, az ítéletalkotásra, a törvényszerűségek felismerésére, a véleménynyilvánításra, a tanulásban akadályozott gyermekek gyógypedagógiai-pszichológiai jellemzőinek figyelembevételével. Ebben a szakaszban ismerkednek meg a tanulók a történelmi időszámítással, a történelmi korokkal és szinterekkel. A különböző képek, szemléltetések, digitális tananyagok segítik a tájékozódást a történelmi korokban. A történelmi képzetek helyes kialakítását dramatikus technikák alkalmazása segíti. Az ismeretanyag lehetőséget ad a kort jellemző mítoszok és mondák, művészeti és zenei értékek megismerésére. A több irányból történő demonstrálás segíti elő a tanulásban akadályozott tanulók számára, hogy megismerjék, a különböző történelmi korok társadalmában hogyan éltek az emberek. A célcsoporthoz tartozó tanulók időbeli tájékozódásának fejlesztésekor hangsúlyt kell fektetni a múlt, a jelen és a jövő közötti viszonyításra – elsősorban a mindennapi élet eseményeire utalva. A folyamatos fejlesztés eredményeképpen erősödik a tanulók időről alkotott képzete, az események sorrendje közötti összefüggések felismerése. Az időről alkotott képzetek kialakítását segíti az időszalag. A történelmi szintereken keresztül a tanulók téri tájékozódása fejlődik, elsősorban történelmi térképek segítségével.

A társadalmi ismeretek tanítási-tanulási folyamatai során a tanulók megismerkednek a családi és iskolai közösséghez való tartozás fontosságával és szerepeivel. Tudatossá válik a diákok számára a közösségben elfoglalt helyük, megismerik jogaikat és kötelezettségeiket. Felismerik a közösség alakulásának jelentőségét, egyúttal az egyén szerepét a csoportban.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	1. Az őskor és az ókori Kelet		Órakeret 22 óra
Előzetes tudás	Elemi topográfiai ismeretek. Tájékozódás és viszonyítás térben és időben.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Civilizációk emlékezte – a történelmi megismerés fogalmának kialakítása. Kooperatív technikák alkalmazása. <i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> tér- és időbeli képességek, képzelet.		
Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ tevékenységek	Kapcsolódási pontok	
<p><i>1.1. Az őskori ember világa</i> Az ember megjelenése és elterjedése a Földön. A barlanglakó és a termelő ősember. A tűz szerepe az emberiség történetében. Földművelés, állattenyésztés. Cserekereskedelem.</p> <p><i>1.2. Ókori keleti örökségünk</i> Mezopotámia. Egyiptom. Kína. India.</p> <p><i>1.3 Ószövetségi történetek</i> A világ keletkezéséről való ismeretek. A világ teremtése. Az Édenkert. A Vízözön.</p>	<p>Tájékozódás a térképen. Idő ábrázolása téri-vizuális eszközökkel. Időbeli relációk: a jelen, a múlt és a régmúlt megkülönböztetése. Térbeli relációk: tájékozódási pontok keresése a térképen, az emberiség megjelenésének elterjedési helye és irányvonala. Az ókori államok helyének megkeresése a térképen. Illusztráció készítése. A témához kapcsolódó tartalmi elemek válogatása, megkülönböztetése, összehasonlítása. Tematikus képanyagok elemzése, összehasonlítása, megkülönböztetése. Ismeretszerzés a dokumentumok forrásairól. Kiállítási anyag – rajzok, makettek, képanyagok – összeállítása a kor jellegzetes ruházataiból, használati eszközeiből. Jellemzések, példák felsorolása. Időszakos és állandó kiállítások látogatása a múzeumban. Gyűjtőmunka az őskorhoz és az ókori Kelet világához kapcsolódva.</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> anyanyelvi kommunikáció, beszédprodukció; drámajáték.</p> <p><i>Természetismeret:</i> tájékozódás a térképen.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> őskori művészetek.</p> <p><i>Matematika:</i> időszámítás, pénzhasználatához kötődő számítások.</p> <p><i>Informatika:</i> interaktív taneszközök használata.</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Jelen, múlt, régmúlt, barlanglakó ősember, régészeti lelőhely, barlangrajz, őskori eszközhasználat, őskori mesterség, állattenyésztés, növénytermesztés, sumér, Tigris, Eufrátesz, ékírás, Nílus, fáraó, múmia, piramis, porcelán, selyem, papír, Nagy fal, Indus, maharadzsa, tízes számrendszer, állam, birodalom, édenkert, Isten, föld, ég, növény, állat, vízözön, első emberpár.		

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	2. Az antikvitás		Órakeret 26 óra
Előzetes tudás	Az őskor és az ókori Kelet.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Civilizációk emlékezete – az antikvitás mint az európai alapműveltség bölcsőjének bemutatása. Kooperatív technikák alkalmazása. <i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> tér- és időbeli tájékozódás, képzelet.		
Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ tevékenységek	Kapcsolódási pontok	
<p>2.1. <i>Az ókori Görögország – istenek, hősök, tudósok, művészek és az olimpia</i> Történetek a görög mondavilágból. Az ókori tudományok és művészetek. Az ókori olimpiai játékok.</p> <p>2.2. <i>Az athéni demokrácia és a görög-perzsa háborúk</i> A legjelentősebb görög városállamok: Athén és Spárta. Az ókori Athén és Spárta mindennapjai. A görög-perzsa háborúról: a marathóni csata (Kr. e. 490). A trójai faló története.</p> <p>2.3. <i>Hadvezérek, csaták, uralkodók az ókori Rómában</i> A római hadsereg és a katonák élete. Róma fénykora. Julius Caesar. Augustus császár. Rómaiak hazánk területén. A Római Birodalom bukása.</p> <p>2.4. <i>Újszövetségi történetek</i> A keresztény vallás kialakulása és elterjedése. Jézus Krisztus születése. Krisztus Pilátus előtt. Az utolsó vacsora. A feltámadás.</p>	<p>Időábrázolás síkban és térben (időszalag-időtorony). Történet olvasása, feldolgozása. A témához kapcsolódó tartalmi elemek válogatása. Csata modellezése. Helyszínek megkeresése a térképen. Tematikus képanyagok elemzése. Antik és modern – összehasonlításra épülő feladatok a tudomány, a művészetek és a sport témakörében. Beszélgetés az olimpiai eszméről. Athén és Spárta – a városállamok különbségeinek felfedezése. Történet olvasása Athénről. A görög főváros antik történelmi emlékhelyeinek képről történő felismerése. A hadviselés eszközei, az életmód modellezése. Romulusz és Rémusz történetének összehasonlítása a valósággal. Az ókori Róma nevezetes épületeinek bemutatása. Az olasz főváros legfontosabb tárgyi emlékeinek megnevezése képről. Bepillantás az ókori Róma mindennapjaiba: öltözködés, szórakozás, társasági élet, rabszolgapiac, iskola (beszélgetés, életképek modellezése, illusztrációkészítés). A római hadsereg bemutatása – beszélgetés alapvető szempontok szerint a hadviselés legfontosabb elemeiről: (1) fegyverek, (2)</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szókincsbővítés; szövegértés.</p> <p><i>Földrajz:</i> tájékozódás a térképen.</p> <p><i>Rajz és vizuális kultúra:</i> az antik kor építésze.</p> <p><i>Matematika:</i> számítások alapműveletekkel.</p> <p><i>Testnevelés és sport:</i> ókori és modern sportágak.</p> <p><i>Informatika:</i> IKT-tanesszközök alkalmazása.</p>	

	<p>stratégia, (3) emberi tényezők (katonák). Illusztrációk készítése.</p> <p>Pannónia provincia helyzetének, szerepének megismerése a Római Birodalom területén. A bukás okainak közös feltárása.</p> <p>Történetek olvasása, beszélgetés Jézus Krisztus életéről – szerepe a történelem alakulásában.</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	<p>Időszalag, időtorony, Hellász, Perzsa Birodalom, Marathón, trójai faló, olimpia, Athén, Akropolisz, városállam, szoptató anyafarkas, Romulusz és Rémusz, Róma, Itália, Tiberis, Colosseum, padlófűtés, tóga, tunika, lakoma, mozaikpadló, viasztábla, rabszolgapiac, árverés, gladiátor, légió, teknősbéka-alakzat, hajítógép, hódítás, provincia, Pannónia, császár, hadvezér, őrtorony, borostyánút, Aquincum, barbár, monda, Jézus Krisztus, betlehemi királyok, feltámadás.</p>	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	3. A középkori Európa		Órakeret 16 óra
Előzetes tudás	Ismeretek az antikvitásról.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A ciklusosság megismertetése a történelmi korszakok tükrében. Nézőpontváltás alkalmazása. Kooperatív technikák alkalmazása. <i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> tér- és időbeli képességek, képzelet.</p>		
Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ tevékenységek	Kapcsolódási pontok	
<p>3.1. <i>A nyugati és a keresztény államiség főbb jellemzői</i> A hunok szerepe a Római Birodalom hanyatlásában.</p> <p>3.2. <i>Az iszlám vallás, az arab hódítás kulturális hagyatéka</i> (A legalapvetőbb ismeretek szintjén.)</p> <p>3.3. <i>A középkori élet színterei és szereplői</i> (<i>uradalmak, kolostorok, városok, egyetemek</i>) Céhmesterek és kereskedők. Mindennapi élet a középkori várakban. Kolostori élet: történetek az</p>	<p>Történetek olvasása, megbeszélése. Explorációhoz kötött tevékenységek. A vallások mint különböző kultúrák közvetítői – csoportosítások, fogalomgyűjtések – különös tekintettel a tanulói célcsoport eltérő tanulási képességeire. A középkori világ vezető vallásainak összehasonlítása. Adatok leolvasása térképről. Tematikus képanyagok elemzése, összehasonlítása. A középkor különböző társadalmi csoportjai – fogalmakhoz, azonosságokhoz és különbségekhez kötődő feladatok. A szerzetesi életmód</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szemelvények a szépirodalomból; illemszabályok.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> művészetek és vallás kapcsolata.</p> <p><i>Életvitel és gyakorlati ismeretek:</i> a természetes és az épített környezet.</p>	

<p>egyház szerepéről. A lovagi életmód és a kereszties hadjáratok.</p>	<p>modellezése. Európa legjelentősebb középkori városainak megkeresése a térképen. A középkori város mint kulturális színtér bemutatása. A hadviselés és a vallások kapcsolatának felismerése a középkori kereszténység tükrében. A lovagi életmód – a lovagokhoz kapcsolódó eszménykép bemutatása – illemszabályok a gyakorlatban. A lovagi tornák modellezése.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Vallás, kereszténység, iszlám, Keletrómai Birodalom, Nyugatrómai Birodalom, Bizánc, hun, király, nemes, jobbágy, lovag, lovagi torna, pápa, latin nyelv, szerzetes, kolostor, város, hadviselés, illemszabály.</p>	

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>4. A magyarság történetének kezdetei</p>	<p>Órakeret 34 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Ismeretek a középkori Európáról.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Fogalomalkotás a magyar nemzettörténet legfontosabb eseményeiről. Kooperatív technikák alkalmazása. <i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> térbeli- és időbeli tájékozódás, történelmi gondolkodás.</p>	
<p>Ismeretek</p>	<p>Fejlesztési követelmények/ tevékenységek</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p><i>4.1. Történetek a magyarság vándorlásáról és a honfoglalásról</i> A magyarok eredete. Rege a csodaszarvasról. Vérszerződés. A Kárpát-medence a honfoglalás előtt. Honfoglalás, letelepedés. Kalandozó hadjáratok.</p> <p><i>4.2. Az államalapítás: Géza és Szent István</i> Géza fejedelem. I. (Szent) István, Magyarország királya. Államalapítás. Koronázási ékszerek.</p>	<p>A legfontosabb nemzeti történelmi adatok rendezése időszalagon, időtornyon. Mondák, történetek olvasása, feldolgozása. Adott történetben a valós és a fiktív elemek megkülönböztetése. Illusztráció készítése. Múzeum, tájház, emlékmű látogatása. Tablókészítés. Adatok leolvasása térképről. Időszalagon, időtornyon történő ábrázolás – összefüggések felismerése. Rajzos történelmi napló készítése. A lakóhely történelmi emlékhelyeinek fölkeresése. Látogatás az Országházban, a koronázási ékszerek megtekintése. Jelképek</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szemelvények a szépirodalomból. <i>Természetismeret:</i> a lakóköznyezet természeti szépségei. <i>Matematika:</i> számítások alapműveletekkel. <i>Vizuális kultúra:</i> az Árpád-kori műveltség, építészet, képzőművészet - kultúra és művészet az Anjou-korban.</p>

<p>4.3. <i>Az Árpád-ház uralkodói, szentjei</i> I. (Szent) László, a lovagkirály. Szent Imre herceg. Szent Gellért. Árpád-házi Szent Margit. Könyves Kálmán. II. András. A királyi dekrétumok szerepe a nemzettörténetben. IV. Béla.</p> <p>4.4. <i>Nagy Lajos, a hódító és törvényhozó</i> Anjou-házi királyok: Károly Róbert és Nagy Lajos Gazdasági intézkedések Mindennapi élet az Anjou-házi királyok idején</p> <p>4.5. <i>Hunyadi János a törökellenes küzdelmek élén</i> A nándorfehérvári diadal</p> <p>4.6. <i>Hunyadi Mátyás portréja</i> Az igazságos Mátyás Élet Mátyás király udvarában Élet a Mátyás-kori városokban</p> <p>4.7. <i>A mohácsi csata és következményei</i> A mohácsi vész előzményei – a Dózsa-féle parasztháború A mohácsi vész A három részre szakadt Magyarország</p>	<p>ábrázolása kézműves technikákkal. Történelmi szituációk bevonásával tananyag, tananyagrészek elmondása. A jelentős történelmi személyiségekről három-négy mondatos beszámoló készítése. Szövegalkotás képről, képsorozatról. Tárgyi emlékek gyűjtése, válogatása. Játéktevékenységek a lovagi életmód reprezentációjának érdekében. Tárgyi és írásos történelmi emlékek felismerése, csoportosítása. A különböző várostípusok jellemzőinek csoportosítása. A külső veszélyek felismerésének szerepe az ország életében. A törökök és a magyarok motivációinak felismerése, megfogalmazása. A Mátyás királyról szóló mesék erkölcsi tanulságai. A reneszánsz erények megfogalmazása szépirodalmi szemelvények tükrében. A történelmi szituációk eljátszása. A legfontosabb nemzeti történelmi adatok rendezése időszalagon, időtornyon. Szövegértési feladatok megoldása. Különböző élethelyzetek bemutatása, jellemzőinek összehasonlítása. A törökök és a magyarok motivációinak felismerése, megfogalmazása.</p>	<p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> kézműves technikák.</p> <p><i>Földrajz:</i> népek, kultúrák; településformák; Európa országainak helyzete a második évezred első felében.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Vándorlás, honfoglalás, Urál-hegység, Levédia, Etelköz, Kárpát-medence, államalapítás, állam, koronázási ékszer, szent, lovagkirály, törvény, hódítás, gazdaság, diadal, csata, királyi udvar, szabad királyi város, mezőváros, bányaváros, reneszánsz, erény, parasztfelkelés, Királyi Magyarország, Erdélyi Fejedelemség, Török Hódoltság.</p>	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	5. A világ és Európa a kora újkorban	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	Ismeretek Magyarország történetének kezdeteiről.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A történelmi gondolkodás képességének kialakítása és fejlesztése. Kooperatív technikák alkalmazása. <i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> kauzális gondolkodás, képzelet, tér-és időbeli tájékozódás	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ tevékenységek	Kapcsolódási pontok
<p>5.1. <i>A nagy földrajzi felfedezések</i> Amerika felfedezése. Felfedezők és hódítók.</p> <p>5.2. <i>Vallási újítók – reformáció és katolikus megújulás</i> Történetek a kor emberének gondolkodásáról; reformáció és ellenreformáció.</p> <p>5.3. <i>Fényes uralkodói udvarok</i> XIV. Lajos udvara.</p> <p>5.4. <i>Az alkotmányos királyság létrejötte Angliában</i></p> <p>5.5. <i>A felvilágosult gondolkodók</i></p>	<p>Történelmi szövegek olvasása, feldolgozása a nagy földrajzi felfedezőkről. Időszalagon, időtornyon Amerika fölfedezésének meghatározása – jelenhez való viszonyítása. Atlaszhasználat – helyszínek megkeresése a térképen; adatok olvasása térképről. Református és katolikus templom látogatása, a hasonlóságok és eltérések megfigyelése. Az alkotmányos királyság múltja és jelene – képek csoportosítása, jellemzők összehasonlítása és megkülönböztetése. Különböző információforrásokból szóbeli következtetések megfogalmazása. A gyarmatosítók és az őslakosok ellentétének megvilágítása különböző szituációs játékokon keresztül. A különböző keresztény vallási irányzatok jegyeinek megkülönböztetése, szókártyák csoportosítása. Társadalmi-történelmi, erkölcsi problémák felismerése, megfogalmazása elemi szinten.</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szövegértés.</p> <p><i>Természetismeret:</i> a természettudományos fölfedezések.</p> <p><i>Matematika:</i> számolás-mérés; adatok összevetése.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> a barokk kor művészete.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> modellkészítés.</p> <p><i>Földrajz:</i> a fölfedezések hatása az emberiség Földről alkotott gondolkodására.</p> <p><i>Informatika:</i> interaktív taneszközök használata.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Felfedezés, világmindenség, távcső, mikroszkóp, Kopernikusz, Amerigo Vespucci, Kolumbusz Kristóf, vallás, reformáció, ellenreformáció, katolikus, protestáns, királyi udvar, felvilágosodás, gyarmat, gyarmatosító, őslakó, függetlenségi harc.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	6. Magyarország a XVII–XVIII. században		Órakeret 20 óra
Előzetes tudás	Ismeretek a világról és Európáról a kora újkorban.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A történeti megismerés eszközeinek, módszereinek kialakítása és fejlesztése. Kooperatív technikák alkalmazása. <i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> képzelet, tér-és időbeli tájékozódás.		
Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ tevékenységek	Kapcsolódási pontok	
<p>6.1. <i>Végyvári küzdelmek</i> Szigetvár. Eger. Drégelyvár. Kőszeg.</p> <p>6.2. <i>Bocskai István és a hajdúk</i> Bocskai szerepe a magyar reformációban.</p> <p>6.3. <i>Az Erdélyi Fejedelemség virágkora Bethlen Gábor idején</i></p> <p>6.4. <i>Zrínyi Miklós, a hadvezér</i></p> <p>6.5. <i>A Rákóczi-szabadságharc kiemelkedő személyiségei, céljai</i> Zrínyi Ilona, Munkács hős asszonya. Thököly Imre. II. Rákóczi Ferenc élete.</p> <p>6.6. <i>Magyarország újjáépítése a Habsburg Birodalomban</i> Nemzetiségi viszonyok. Hétköznapi élet a kurucok és labancok korában.</p>	<p>Történetek olvasása, feldolgozása. Végyvárak megkeresése a térképen. Tinódi históriás énekeinek hallgatása kortárs lantművészek előadásában. Bocskai Istvánról, Bethlen Gáborról történet feldolgozása. A végyvárakról rajz, makett készítése. A hős várkapitányok jellemzése, tulajdonságok csoportosítása. Művészeti alkotások gyűjtése az eseményekről. Események sorrendbe helyezése. Drámajáték – II. Rákóczi Ferenc életének fölidézése. Bécs, Bécsújhely, Sárospatak, Kassa városainak megmutatása a térképen. Kurucok és labancok – történet feldolgozása. Részletek megtekintése kapcsolódó történelmi filmekből.</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> anyanyelvi kommunikáció; végyvári költészet; szövegértés.</p> <p><i>Természetismeret:</i> természeti kincsek.</p> <p><i>Matematika:</i> számítások alapműveletekkel.</p> <p><i>Földrajz:</i> térképhasználat.</p> <p><i>Ének-zene:</i> reneszánsz és barokk zene hallgatása.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> reneszánsz és barokk műalkotások.</p> <p><i>Informatika:</i> interaktív taneszközök használata.</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Végyvár, vitéz, szablya, lant, Tinódi Lantos Sebestyén, önálló magyar hadsereg, politikus, költő, hadvezér, Buda visszafoglalása, minaret, mecset, dzsámi, hajdú, kuruc, labanc, históriás ének.		

<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>A tanuló meg tudja különböztetni a történelem forrásait, példákat is tud kapcsolni hozzá. Ismeri a történelmi időszámítás egységeit. Alapvető szinten tájékozódik a történelmi térképen. Az időszalagon felismeri a tárgyalt történelmi időszakokat, évszámokat, kapcsol hozzá tanult ismereteket. Időrendbe helyezi a tanult eseményeket időszalagon, időtornyon. Az adott tematikai egység tárgyalt témaköreiben – képességeinek megfelelően – írásban és/vagy szóban számot ad a tanult elemi történelmi ismereteiről.</p> <p>Különbséget tesz a különböző történelmi korok, valamint a magyar és a világtörténelem eseményei között. Ismeri a világtörténelem tanult fordulópontjait; a magyar történelmi tudáskánon legfontosabb sarokpontjait – évszámok, események, uralkodók tükrében.</p> <p>A magyar koronázási ékszereket megnevezi. A megismert mondák, legendák, rövid történetek tartalmát segítséggel elmondja.</p> <p>Megkülönbözteti a történetek mesés és valóságos eseményeit. A történelmi hősökkel érzelmileg képes azonosulni. Ok-okozati összefüggéseket tanári irányítás mellett fölismer.</p>
--	---

7–8. évfolyam

A történelem tanításának alapvető célja ebben a szakaszban nemzeti történelmünk kiemelkedő eseményeinek felelevenítése a kritikai gondolkodás tükrében. A társadalmak kialakulásának történelmi körülményei, azok működésének sajátosságai felkészíti a tanulókat a történelmi múlt értelmezésére, egyúttal a társadalmi jelenségek közötti hatékony eligazodásra. A tanítás-tanulás folyamatában központi cél, hogy felébressze az enyhe értelmi fogyatékos tanulóknál a társadalom kérdéseire való érdeklődést, elősegítse a diákok hazaszeretetének további erősödését, továbbá hozzásegítse őket ahhoz, hogy elfogadják Magyarország jogilag szabályozott demokratikus értékeit.

Az Ember és társadalom műveltségterület tanítás-tanulás folyamatán belül a tanulók célcsoportjára való tekintettel a képességek, jártasságok és készségek formálása az ismeretszerzés gyakorlatában történik. A történelem és társadalmi ismeretek tananyagának elsajátítása során a diák megismeri, hogy a történelem eseményei az ember megjelenésének kezdetétől fogva egymással összefüggésben, társadalmi keretek között mennek végbe. A műveltségterület tartalmának elsajátítása során tényszerű, valós és alkalmazható ismeretekhez jut, és képességének megfelelően gyarapítja tudását. Kialakul a tanuló pozitív attitűdje a történelmi múlthoz, erősödik nemzeti identitása.

A kompetencia alapú tanítási-tanulási folyamat során kiemelt szerepet kap a tér- és időbeli tájékozódási képesség fejlesztése, valamint az időbeli viszonyítás képességének kialakítása; a különböző társadalmak kultúrájának és életmódjának megismertetése; az ok-okozati összefüggések megláttatása, különös tekintettel az egymást követő időkben a történelmi-történeti változásokra. A tanulókat képessé kell tenni a következtetésekre, a véleménynyilvánításra, az ésszerű vitára, az alapvető történelmi-társadalmi törvényszerűségek felismerésére.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Történelmi áttekintés		Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	Az ötödik-hatodik évfolyamon tanult történelmi ismeretek.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanult történelmi csomópontok felidézése térben és időben. Kooperatív technikák alkalmazása. <i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> vizuális és auditív emlékezet, analitikus és szintetikus gondolkodás.		
Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ tevékenységek	Kapcsolódási pontok	
<p><i>A történelem forrásai és a történelmi időszámítás</i> Őskori társadalmak.</p> <p><i>Az ókori társadalmakról tanultak átisméltése</i> Az ókori Kelet. Az ókori Görögország. Az ókori Róma.</p> <p><i>A középkori Magyarországról tanultak átisméltése</i> (korai szakasz, érett szakasz, késői szakasz) Árpád-házi királyok. Anjou-házi királyok és a Hunyadiak. Hazánk három részre szakadása.</p>	<p>Időszalag készítése, a történelmi források megnevezése a tanult történelmi korokból. A régész eszközeinek megnevezése.</p> <p>Múzeumlátogatás, őskori leletek megtekintése. Térképről leletek helyének leolvasása. A zsákmányoló és a termelő ősember életmódjának összehasonlítása.</p> <p>Térképhasználat, terepasztal alkalmazása. Tárgyi emlékek fölismerése az ókorból, különös tekintettel az ókori Kelet, Görögország és Róma hagyatékaira. A forrásokhoz kapcsolódóan szövegfeldolgozás.</p> <p>Térképhasználat. Adatok leolvasása időszalagról, időtoronyról. A vándorlás és honfoglalás állomásainak megnevezése. Múzeumlátogatás, a koronázási ékszerek megtekintése. Tablókészítés a tanult uralkodókról. Tematikus feladatlapok megoldása.</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> kommunikáció; dramatizálás; irodalmi szemelvények.</p> <p><i>Természetismeret:</i> a tudomány helyzete az egyes történelmi korokban.</p> <p><i>Matematika:</i> számítások alapműveletekkel.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> festészet.</p> <p><i>Ének-zene:</i> válogatás a népdalkincsből.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> magyar népi mesterségek.</p> <p><i>Földrajz:</i> térképolvasás.</p> <p><i>Informatika:</i> interaktív taneszközök használata.</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Az ötödik-hatodik évfolyamon megismert fogalmak.		

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	1. A forradalmak és a polgárosodás kora Európában		Órakeret 14 óra
Előzetes tudás	Ismeretek a XVII–XVIII. századi Magyarországról.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nemzettudat és az állampolgári ismeretek kialakítása, tudatosítása, fejlesztése. Kooperatív technikák alkalmazása. <i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> kauzális gondolkodás, hazaszeretet.		
Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ tevékenységek	Kapcsolódási pontok	
<p><i>1.1 A francia forradalom vívmányai és árnyoldalai</i> A nagy francia forradalom – a polgári átalakulás kezdete.</p> <p><i>1.2. Napóleon fölemelkedése és bukása</i> Napóleon élete, híres háborúi Európában.</p> <p><i>1.3. Az ipari forradalom találmányai</i> Ipari találmányok és feltalálók.</p> <p><i>1.4. A magyar reformkor képviselői (Széchenyi, Kossuth, Kölcsey, Wesselényi)</i> A polgárosodás Magyarországon.</p> <p><i>1.5. A forradalom és szabadságharc kiemelkedő személyiségei és céljai</i> Gróf Széchenyi István élete és munkássága. Báró Wesselényi Miklós. Kossuth Lajos. Táncsics Mihály. Ellenzéki szervezkedés az 1840-es években. A magyar nyelv hivatalossá tétele. Az 1848. március 15-i események Pesten. Az első független magyar kormány megalakulása, intézkedései. A szabadságharc</p>	<p>A történelmi események időrendi sorrendbe rendezése. Adatok olvasása térképről. Gyűjtőmunka a történelmi személyiségek életéről. Dramatikus technikák: vita a társadalom különböző csoportjai képviselőinek szerepében. Érvek ütköztetése. Plakátkészítés a francia forradalom jelszavaival. Fogalomalkotás az újkori társadalom és gazdaság jellemzőiről. Információgyűjtés a gőz erejéről. Ismeretanyagok gyűjtése a történelmi anyagokhoz, beszámoló készítése Mária Terézia koráról. Egy-egy történelmi korról eseménynaptár készítése. Szóbeli beszámoló a tanult reformkori személyiségek tevékenységéről szókártyák és képek segítségével. A történelmi személyiségek tevékenységeinek csoportosítása. A reformkori országgyűlések vívmányai – táblázatba rendezés. Helytörténeti kiállítások, múzeumok látogatása. Képvetítés – adatgyűjtés, tények megfogalmazása – véleménycseré. Részvétel helytörténeti sétákon a reformkorhoz kötődő emlékhelyekhez. Öltözékek, viseletek megnevezése és bemutatása. Időszalag, térkép használata. Események képei –</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Vitakészség; a hivatalossá vált magyar nyelv. Himnusz és a Szózat</p> <p><i>Természetismeret:</i> feltalálók és találmányok.</p> <p><i>Matematika:</i> számítások alaplételekkel.</p> <p><i>Ének-zene:</i> nemzeti himnuszok; Kossuth Lajos toborzódalai.</p> <p><i>Rajz és vizuális kultúra:</i> a történelmi események ábrázolása képzőművészeti alkotások tükrében.</p> <p><i>Földrajz:</i> topográfiai ismeretek; településformák az újkorban – Európa országai.</p> <p><i>Informatika:</i> interaktív taneszközök alkalmazása.</p>	

legfontosabb eseményei.	időrendben történő csoportosítás. Az első független magyar kormány bemutatása, adatok gyűjtése a miniszterekről. Múzeumlátogatás az 1848/49. évi forradalom és szabadságharc eseményeihez kapcsolódóan. Feladatlapok megoldása. Interaktív tananyagok alkalmazása lehetőség szerint. Az aradi vértanúkról adatok gyűjtése, megemlékezés a hősekről.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Polgári forradalom, nemzetállam, függetlenségi harc, polgár, szabad paraszt, munkás, törvényhozás, országgyűlés, gőzgép, gőzmozdony, gőzhajó, gyáripár, vasúthálózat, gőzeke, vetésforgó, reform, haladó gondolkodás, nemzeti megújulás, magyar nyelv, gróf, báró, Magyar Tudományos Akadémia, kőhíd, pesti árvíz, Védegylet, röpirat, pozsonyi országgyűlés – alsótábla, felsőtábla, törvényjavaslat, törvény, haladó, maradi, márciusi ifjak, ellenzék, Pilvax Kávéház, Landerer Nyomda, Helytartótanács, Városháza, pákozdi csata, tábornok, trónfosztás, világosi fegyverletétel, aradi vértanúk.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	2. A nemzetállamok kora		Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	Ismeretek a forradalmakról és a polgárosodás koráról Európában és Magyarországon.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nemzeti, hazafias érzelmek szerepének bemutatása a nemzetállam életében. Kooperatív technikák alkalmazása. <i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> kritikai gondolkodás, kauzalitás.		
Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ tevékenységek	Kapcsolódási pontok	
<p>2.1. <i>Az egységes német nemzetállam létrejötte</i> Az olasz nemzetállam létrejötte. Az egységes német állam magalakulása.</p> <p>2.2. <i>Polgárháború az Egyesült Államokban</i> A rabszolgaság eltörléséért vívott harc.</p> <p>2.3. <i>A megtorlás és a kiegyezés</i></p>	<p>Gyűjtőmunka a könyvtárban. Adatok gyűjtése térképről. Adatok leolvasása időszalagról, időtoronyról – évszámok bejelölése. Információk gyűjtése a XIX. század polgárainak mindennapjairól. Történelmi események időrendi sorba rendezése. Magyarok mindennapjai a szabadságharc leverése után – életképekről tények megfogalmazása önálló vélemények hozzáfűzésével.</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szövegértés.</p> <p><i>Természetismeret:</i> tudósok, feltalálók és találmányaik (Ganz Ábrahám, Irinyi János, Eötvös Loránd, Semmelweis Ignác).</p> <p><i>Matematika:</i> számítások</p>	

<p><i>Magyarországon</i> A gyarmatosítás szerepe a világpolitika alakulásában – az alapvető ismeretek szintjén.</p> <p><i>2.4. A dualista Magyarország jelentős személyiségei</i> A kiegyezés jelentősége</p> <p><i>2.5. Az Osztrák-Magyar Monarchia együtt élő népei</i> Az Osztrák-Magyar Monarchia.</p> <p><i>2.6. Birodalmak versenye a világ újrafelosztásáért, élet a gyarmatokon</i></p>	<p>Drámajáték – a néma ellenállás megjelenítése a Habsburg elnyomás idején. A kiegyezés pozitív következményei – fogalmak azonosítása, csoportosítása, megkülönböztetése Magyarország és Ausztria szempontjából. Budapest fejlődése a XIX. század második felében – épületek azonosítása korabeli képekről. A kiegyezéshez kötődő történelmi személyiségekről adatok, képek gyűjtése (Deák Ferenc, Ferenc József, Erzsébet királyné). Gazdasági-társadalmi változások – fogalmak csoportosítása, egyeztetése. A változások szerepének felismerése az emberek életében. A vasúthálózat fejlődése – adatok, képek gyűjtése a XIX. század második felének magyar vasútépítéséről.</p>	<p>alapműveletekkel.</p> <p><i>Rajz és vizuális kultúra:</i> építészet.</p> <p><i>Informatika:</i> interaktív taneszközök alkalmazása.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Rémuralom, teljhatalom, önkényuralom, néma ellenállás, osztrák császár, magyar király, Osztrák-Magyar Monarchia, tőke, bank, vasúthálózat, gőzmalom, gőzeke, gőzcséplőgép, hajógyártás, mozdony- és vagongyártás, Budapest, világváros, Városliget, Operaház.</p>	

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>3. Hazánk és a nagyvilág a XX. század első felében</p>		<p>Órakeret 30 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Ismeretek a nemzetállamok koráról.</p>		
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A történelmi tanulás képességének fejlesztése. Kooperatív technikák alkalmazása. <i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> empátia, kritikai gondolkodás.</p>		
<p>Ismeretek</p>	<p>Fejlesztési követelmények/ tevékenységek</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>	
<p><i>3.1. Az első világháború jellemzői és következményei Európában és Magyarországon</i> Az első világháború előzményei. Az első világháború kirobbanása. Hazánk részvétele az első</p>	<p>Gyűjtőmunka a könyvtárban a „nagy háborúról.” Az Antant és a Központi hatalmak országainak csoportosítása. Térképhasználat. Helyszínek, adatok leolvasása a történelmi térképekről. Háborús frontvonalak meghatározása. Képek gyűjtése, csoportosítása</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szépirodalmi szemelvények; érvelési készségek és képességek. <i>Természetismeret:</i> a</p>	

<p>világháborúban. Az első világháború főbb eseményei. Őszirózsás forradalom. Tanácsköztársaság.</p> <p><i>3.2. Trianon és következményei</i> Az Osztrák-Magyar Monarchia fölbomlása. A trianoni döntés és következményei.</p> <p><i>3.3. A nagy gazdasági világválság és következményei az Egyesült Államokban és Európában</i> A nagy gazdasági világválság.</p> <p><i>3.4. Diktatúrák és diktátorok Európában</i> Kommunizmus, faszizmus és nemzetiszocializmus Lenin, Sztálin, Mussolini, Hitler. A nemzetiszocialista, fasiszta eszmék térhódítása Európában. Adolf Hitler hatalomra jutása és a nemzetiszocialista eszmék előretörése.</p> <p><i>3.5. Politikus portrék a két világháború közötti Magyarországon</i> Magyarország a két világháború között – Horthy Miklós kormányzó.</p> <p><i>3.6. A határon túli magyarság sorsa</i> Hazánk helyzete a második világháború kirobbanása előtt.</p> <p><i>3.7. A második világháború jellemzői és következményei</i> A második világháború kirobbanása. A második világháború főbb</p>	<p>folyóiratokból. A gyűjtemény alapján rövid fogalmazás készítése. Adatok leolvasása időszalagról, időtoronyról – évszámok bejelölése. Játékfilm-részlet (pl. Nyugaton a helyzet változatlan), dokumentumfilm-részletek megtekintése előzetes szempontok alapján. Információk gyűjtése a XX. század első felében élt polgárainak mindennapjairól. Történelmi események időrendi sorba rendezése. Fiktív levél írása a frontvonalról. Frontok modellezése terepasztalon – a villámháború és az állóháború fogalmának kialakítása. Az országhatárokon belül és kívül élő magyarok mindennapjai a trianoni döntést követően – életképekről tények megfogalmazása önálló vélemények hozzáfűzésével. A személyes vélemény és a tény megkülönböztetése. A gazdasági válság megfogalmazása, jellemzőinek csoportosítása. Mindennapi élet modellezése a nagy gazdasági világválság idején. Dramatikus technikák alkalmazása – szituációs játékok. Érvek megfogalmazása a fájgyűlölettel, idegengyűlölettel szemben. A fasiszta és a szövetséges országok csoportosítása. Bekövetkezett változások felismerése a háborús kronológia áttekintésével. A II. világháború hadieszközeinek megnevezése. Háborúellenes plakát készítése. Fasiszta eszmék felismerése. Antifasiszta, háborúellenes versek gyűjtése, felolvasása. Tablókészítés. Játékfilm-részlet (pl. Schindler listája), dokumentumfilmek megtekintése, megbeszélése. A világháborúhoz kötődő emlékhely felkeresése. Életkép a</p>	<p>XX. század első felének legjelentősebb fölfedezései az atombomba.</p> <p><i>Matematika:</i> – számítások alapműveletekkel; területszámítások; – halmazok; számítások tizedes törtekkel.</p> <p><i>Földrajz:</i> topográfiai ismeretek. <i>Rajz és vizuális kultúra:</i> a világháborúk hatása a művészeti ágakra.</p> <p><i>Életvitel és gyakorlati ismeretek:</i> mindennapi életvezetés megváltozott körülmények között.</p> <p><i>Informatika:</i> interaktív taneszközök alkalmazása.</p>
---	---	--

<p>eseményei, technikai újításai. A második világháború befejezése. A párizsi békeszerződés.</p> <p><i>3.8. Magyarország a második világháborúban</i> Hazánk belépése a második világháborúba. Hazánk szerepe a második világháborúban. A Don-kanyar magyar katonái: megemlékezés a hősi halottokról.</p> <p><i>3.9. A holokauszt Európában és Magyarországon</i> Hazánk német megszállása. Deportálás. Koncentrációs táborok Európában.</p>	<p>koncentrációs táborokban – jellemzők gyűjtése. Részletek olvasása, értelmezése Anna Frank naplójából. Következtetések megfogalmazása a II. világháború eseményeinek tükrében, tanári irányítás mellett.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Merénylet, trónörökös, világháború, antant, központi hatalmak, hadüzenet, állóháború, villámháború, front, lövészárk, tank, tengeralattjáró, felderítő repülőgép, mérges gáz, őszirózsás forradalom, köztársaság, Tanácsköztársaság, trianoni békeszerződés, jóvátétel, haderőcsökkentés, hitelfelvétel, bank, rádió, világválság, munkanélküliség, fasizmus, nemzetiszocializmus, fajgyűlölet, antifasiszta, hadiállapot, zsidótörvény, koncentrációs tábor, deportálás, Don-kanyar, nyilas hatalomátvétel, atombomba, Hiroshima, Nagaszaki, párizsi békeszerződés.</p>	

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>4. Hazánk és a nagyvilág a XX. század második felében</p>	<p>Órakeret 18 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Ismeretek hazánkról és a nagyvilágról a XX. század első felében.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A történelmi tanulás képességének fejlesztése. Kooperatív technikák alkalmazása. <i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> kritikai gondolkodás, kauzalitás</p>	
<p>Ismeretek</p>	<p>Fejlesztési követelmények/ tevékenységek</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p><i>4.1. A hidegháború: az Egyesült Államok és a Szovjetunió vetélkedése</i> Hatalmi csoportosulások kialakulása a II. világháború befejezése után.</p>	<p>Adatok, tényinformációk gyűjtése a XX. század második felében élt polgárok mindennapjairól. Időszalag, időtorony alkalmazása, történelmi évszámok jelölése. Térképről adatok leolvasása.</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szövegértés; szépirodalmi szemelvények; érvelési készségek és képességek.</p>

<p>4.2. <i>A kettéosztott Európa</i> A berlini fal kiépítése.</p> <p>4.3. <i>Az arab–izraeli konfliktusok</i> Izrael állam létrejötte.</p> <p>4.4. <i>A szovjet megszállás és a kommunista diktatúra jellemzői Magyarországon</i> Rákosi Mátyás hazánk élén: a sztálini rendszer magyarországi másolata. Az emberek élete az 1950-es évek elején.</p> <p>4.5. <i>Az 1956-os forradalom és szabadságharc kiemelkedő személyiségei és céljai</i> Az 1956-os forradalom és Nagy Imre miniszterelnöksége.</p> <p>4.6. <i>A Kádár-korszak jellemzői (a megtorlástól a rendszer bukásáig)</i> A forradalom megtorlása. A gazdasági reformok évei. Az 1980-as évek vége, a Kádár-rendszer válsága.</p> <p>4.7. <i>A demokratikus viszonyok megteremtése és kiépítése Magyarországon</i> A demokratikus átalakulás és a piacgazdaság létrejötte. A népképviselői alapuló demokrácia kiépülése.</p> <p>4.8. <i>A határon túli magyarság sorsa</i> Az 1989-es romániai forradalom az erdélyi magyarság szempontjából.</p>	<p>Rövidítések – fogalmak egyeztetése (pl. ENSZ, NATO, Varsói Szerződés). A keleti blokk és a nyugati blokk országainak csoportosítása. Mindennapi élet modellezése a demokratikus vezetés alatt álló és a szocialista vezetés alatt álló országokban. A személyi kultusz jellemzőinek csoportosítása. A tervgazdálkodás – rámutatás a hamis eszményekre egyszerű modellezéssel. Tárgyi és írásos emlékek megtekintése az ötvenes évekből. A személyi kultusz, a diktatúra, a pártállam jellemző jegyeinek fölismerése. Évszámok jelölése időszalagon. Szocialista iparvárosok jelölése térképen; rajz, makett készítése a gyárvárosokról. Címerek összehasonlítása a XX. század különböző korszakaiban. Jellemzők megkülönböztetése. Gyűjtőmunka – tárgyi emlékek a tárgyalt történelmi időszakokból. Látogatás az 1956-os forradalomhoz kapcsolódó múzeumi kiállításon. Játékfilm, dokumentumfilm megtekintése az 1956-os forradalomról és szabadságharcról. Képek gyűjtése, csoportosítása a hatvanas, hetvenes, nyolcvanas évek hazai életmódjáról. A Kádár-korszak legfontosabb jegyeiről történő fogalomalkotás, a társadalmi berendezkedéshez kapcsolódó jellemzők rendezése, csoportosítása főfogalmak alá. Csoportosítás tanári irányítás mellett: okok, melyek a kommunista hatalom összeomlásához vezettek. Plakátképek bemutatása: a szovjet csapatok kivonulása Magyarországról.</p>	<p><i>Természetismeret:</i> fegyveres konfliktusok hatása az élővilágra.</p> <p><i>Matematika:</i> számítások alaplételekkel; halmazok.</p> <p><i>Földrajz:</i> topográfiai ismeretek.</p> <p><i>Rajz és vizuális kultúra:</i> a XX. század második felének legfontosabb művészeti alkotásai.</p> <p><i>Informatika:</i> interaktív taneszközök alkalmazása.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Hidegháború, keleti blokk, nyugati blokk, Egyesült Nemzetek Szervezete, NATO, Varsói Szerződés, földosztás, kisbirtokrendszer, koalíciós kormány, személyi kultusz, infláció, többpártrendszer-egypártrendszer,</p>	

címerváltozás, diktatúra, pártállam, termelészövetkezet, jegyrendszer, munkatábor, forradalom, szabadságharc, politikai fogoly, kölcsönfelvétel, eladósodás, a többpártrendszer újjáéledése, a szovjet csapatok kivonulása.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	5. A globalizálódó világ és Magyarország	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Ismeretek hazánkról és a nagyvilágról a XX. század második felében.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A történelmi tanulás képességének fejlesztése. Kooperatív technikák alkalmazása. <i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> kritikai gondolkodás; megkülönböztetés, azonosítás, összehasonlítás a cselekvés szintjén.	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ tevékenységek	Kapcsolódási pontok
<p>5.1. Az Európai Unió létrejötte és az európai polgárok alapvető jogai</p> <p>Az Európai Unió szerepe a történelmi-társadalmigazdasági események alakulásában</p> <p>5.2. A vasfüggöny lebontása és következményei a keleti blokk országaiban</p> <p>A szocialista államrendszerek fölbomlásának következményei</p> <p>5.3. Globális problémák: urbanizáció, környezetszennyezés, terrorizmus, migráció, klímaváltozás</p> <p>A tudományos-technikai forradalom hatása az emberek mindennapi életére</p> <p>5.4. Az Alaptörvény, a jogállamiság intézményei a mai Magyarországon</p> <p>Az Alaptörvény múltja és jelene – az alapvető jogok</p> <p>5.5. A gazdasági élet területei és a munka világa</p> <p>5.6. A határon túli magyarság sorsa</p>	<p>Plakátkészítés az Európai Unió történetéhez kapcsolódóan. A legfontosabb események jelölése időszalagon. A szocialista országok utódállamai nevének, fővárosainak csoportosítása – az adott nemzethez kötődő információk gyűjtése. Az új államhatárok megkeresése a térképen. Különböző technológiákról történő információgyűjtés. Tablókészítés az utóbbi két évtized technikai változásairól. Érvek és ellenérvek gyűjtése, azok ütköztetése a fogyasztói társadalom témaköréhez kapcsolódóan tanári irányítás mellett. A Magyarországon életbe lépett Alaptörvény értelmezése. Feladatok megoldása az alapvető jogok érvényesítésével kapcsolatosan. Gyűjtőmunka, tablókészítés. A Magyarországon élő nemzetiségekhez kötődő tradíciók bemutatása – hagyományörző foglalkozások keretében. A határainkon túl élő magyarság helyzete a világban – fotók gyűjtése, honlapok keresése; információk gyűjtése a magyar identitás megőrzésével kapcsolatosan, tanári irányítás</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szövegértés; válogatás a nemzetiségek irodalmának szemelvényeiből.</p> <p><i>Természetismeret:</i> természetvédelem.</p> <p><i>Matematika:</i> számítások alapl műveletekkel.</p> <p><i>Földrajz:</i> az Európai Unió országai.</p> <p><i>Ének-zene:</i> az Európai Unió himnusza</p> <p><i>Rajz és vizuális kultúra:</i> a nemzeti kisebbségekhez tartozó művészek jeles alkotásai.</p> <p><i>Életvitel és gyakorlati ismeretek:</i> nemzetiségekhez kötődő mesterségek.</p> <p><i>Informatika:</i> interaktív taneszközök alkalmazása.</p>

5.7. <i>A magyarországi romák kultúrája, helyzetének változásai</i>	mellett. Fogalmak, képek csoportosítása a globalizált világ témakörében.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Európai Unió, Szovjetunió, Csehszlovákia, Jugoszlávia, államrendszer, államhatár, jóléti társadalom, globális probléma, fenntarthatóság, fogyasztói társadalom, alaptörvény, jogállamiság, demográfia, népesedés, kisebbség, vallás, határon túli magyarság.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	6. Társadalmi szabályok		Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Alapvető szabályok a környezetünkben.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szabálytudat erősítése. A közösségi együttélés szabályainak megismertetése, gyakorlása. Kooperatív technikák alkalmazása. <i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> erkölcsi érzék, kritikai gondolkodás.		
Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ tevékenységek	Kapcsolódási pontok	
<p>6.1. Szokás, hagyomány, illem, erkölcs, jog A szokás és a hagyomány Illemtani alapismeretek Az erkölcsi jó és rossz A jog szerepe az emberek mindennapjaiban</p> <p>6.2. Az emberi alapjogok</p> <p>6.3. A gyermekek jogai, diákjogok Hivatalos ügyeink (ügyintézés)</p>	<p>Közismert népszokások, néphagyományok föllevenítése. Az erkölcsi értékekhez kapcsolódó csoportosítások a jó és a rossz fogalmának tükrében. A jog és erkölcs kapcsolatának értelmezése egyszerű példákon keresztül, különös tekintettel a gyakoribb normasértésekre. Az emberi alapjogokról való beszélgetés – az oki tényezők összegyűjtése. Az Emberi és polgári jogok nyilatkozata – a legfőbb pontok megismerése. Jogok és köteleességek a társadalomban – beszélgetés az emberek együttéléséhez szükséges normákról. Különbségek föltárása az okok és az okozatok szempontjából – saját gondolatok szóbeli megfogalmazása. A Gyermekek jogairól szóló 1989. évi ENSZ Egyezmény alapelveinek értelmezése. Beszélgetés az iskola házirendjéről – a diákokat megillető jogok, a diákélethez kapcsolódó köteleességek. A gyermekek helyzete a világban –</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> kommunikáció fogalmazási ismeretek.</p> <p><i>Természetismeret:</i> szokásrendek a természet világában.</p> <p><i>Matematika:</i> halmazalkotási műveletek.</p> <p><i>Életvitel és gyakorlati ismeretek:</i> életvezetési technikák.</p> <p><i>Földrajz:</i> az egyén és a közösség szerepe a hazai és a világ országai együttműködésének tekintetében.</p> <p><i>Informatika:</i> interaktív taneszközök használata; ügyintézés a világhálón.</p>	

	<p>beszélgetés, adatgyűjtés különböző kontinensen élő gyermekek életéről, mindennapjairól. A mindennapi élethez kötődő egyszerűbb ügyek intézéséhez szükséges információk gyűjtése. Mindennapi ügyintézők modellezése, a lebonyolításhoz kötődő kommunikációs és illemtani szabályok tükrében. Az ügyintézés alapvető faktorai – ügyintézési technikák lépésről-lépésre. Ügyintézés a világhálón – internetes felületről ügyintézési lehetőségek, egyszerűbb alkalmazások összegyűjtése.</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szokás, hagyomány, illem, erkölcs, jog, ENSZ, A gyermekek jogairól szóló nemzetközi egyezmény, illemszabály, ügyintézés, internet.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	7. Állampolgári ismeretek		Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Társadalmi szabályok.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az állampolgársághoz kapcsolódó ismeretek elsajátíttatása, médiatudatosság erősítése. Kooperatív technikák alkalmazása. <i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> kritikai gondolkodás, kauzalitás.		
Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ tevékenységek	Kapcsolódási pontok	
<p>7.1. <i>Államformák, politikai rendszerek</i></p> <p>7.2. <i>Demokratikus alapelvek</i></p> <p>7.3. <i>Magyarország politikai intézményei</i></p> <p>7.4. <i>A média és a nyilvánosság szerepe</i> A televízió világa A rádió világa Az internet világa</p> <p>7.5. <i>Állampolgári jogok és kötelességek</i></p>	<p>Államformák: köztársaság és királyság – legfontosabb jellemzők összegyűjtése. A demokratikus és a diktatórikus politikai rendszer jellemzőinek azonosítása, példák gyűjtése. A demokrácia szerkezeti pontjainak megállapítása. A demokratikus választás modellezése. A demokratikus alapelvek legfőbb alkotóelemeinek összegyűjtése. Az antik és a modern demokrácia összehasonlítása tartalmi szempontok szerint. Beszélgetés a törvényhozás, a</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> kommunikáció; szépirodalmi szemelvények.</p> <p><i>Természetismeret:</i> a hangyák világa.</p> <p><i>Matematika:</i> halmazalkotási műveletek, számlálás; arányok.</p> <p><i>Rajz és vizuális kultúra:</i> a témához</p>	

<p>Állampolgári jogok Állampolgári kötelességek.</p>	<p>végrehajtás és az igazságszolgáltatás intézményeiről az elemi ismeretek szintjén. A törvények szerepe az emberek életében – véleményalkotás. Látogatás a Parlamentben. Helyi önkormányzat fölkeresése. A tömegtájékoztatás eszközeinek megismerése. Híradó megtekintése – beszélgetés a tanulócsoporthoz számára könnyen érthető hírekről. A tömegtájékoztatáshoz kapcsolódó előnyök meghatározása. Napi újságcikkekhez kapcsolódó szövegértési feladatok megoldása. Az információátadás torzulása a nyilvánosságban, a tény és a vélemény közötti különbségek meghatározása. A közösségi portálokra való jelenlét – beszélgetés az alkalmazás előnyeiről és hátrányairól. Információgyűjtés és csoportosítás az állampolgári jogok és kötelezettségek területén. Az alapvető jogok és kötelességek értelmezése, példák gyűjtése. Tablókészítés.</p>	<p>kapcsolódó képzőművészeti alkotások; építészeti az Országához. <i>Ének-zene:</i> zeneművek. <i>Földrajz:</i> a Föld országai. <i>Informatika:</i> interaktív taneszközök használata.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Államforma, köztársaság, királyság, demokrácia, demokratikus alapelvek, kormány, törvényszék, parlament, híradó, média, vélemény, tény, közösségi portál, állampolgári jog és kötelezettség.</p>	

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>8. Pénzügyi és gazdasági kultúra</p>		<p>Órakeret 12 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Állampolgári ismeretek</p>		
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A tudatos pénzhasználat – a pénzügyi kultúra fejlesztése. Kooperatív technikák alkalmazása. <i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> kritikai gondolkodás.</p>		
<p>Ismeretek</p>	<p>Fejlesztési követelmények/ tevékenységek</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>	
<p>8.1. A jövedelem szerepe a családban Bevételek és kiadások</p>	<p>A bevételek és kiadások modellezése havi lebontásban. A bevételtípusok</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> kommunikáció.</p>	

<p>Megtakarítás, hitel Rezsi Zsebpénz</p> <p>8.2. <i>A pénz és formái</i> Érme és bankjegy Virtuális pénz, bankkártya Árfolyam, infláció</p> <p>8.3. <i>Pénzintézetek és tevékenységük</i> Hitel Kamat Tőke</p> <p>8.4. <i>Vállalkozói alapismeretek</i></p>	<p>megkülönböztetése, példákon keresztül. A megtakarítás és hitel – egyszerű gyakorlati példákon keresztül. A rezsiköltségek összehasonlítása a háztartás kiadásainak tükrében. A pénz szerepe az emberek életében – historikus szemléletű tabló készítése. A magyar fizetőszeközkhöz kötődő bankjegyek és érmék megkülönböztetése játékpénzek felhasználásával. Különböző fizetési módok modellezése. A pénzromláshoz kapcsolódó adatok gyűjtése. A különböző pénzek átváltása – a legegyszerűbb számítások szintjén. Érdekességek gyűjtése a pénz világról. A bankok szerepe az emberek életében – információgyűjtés a hitelről. A hitel és a visszaadott kölcsön összegének összehasonlítása. A vállalkozás működésének összetevői – elemi információk gyűjtése a témában.</p>	<p><i>Természetismeret:</i> energiatakarékosság.</p> <p><i>Matematika:</i> alpműveletek; mértékváltások.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> bankjegyeken és bankkártyákon látható művészi ábrázolások.</p> <p><i>Földrajz:</i> más országok pénznemei.</p> <p><i>Informatika:</i> interaktív taneszközök használata.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Jövedelem, bevétel, kiadás, megtakarítás, rezsi, hitel, zsebpénz, pénz, bankjegy, érme, pénzromlás, bank, bankkártya, hitel, árfolyam, kamat, tőke, vállalkozás.</p>	

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>9. A munka világa</p>		<p>Órakeret 10 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Alapvető pénzügyi és gazdasági ismeretek.</p>		
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A munkavállalásra ösztönzés. Különböző foglalkozások és munkahelyek megismertetése. Kooperatív technikák alkalmazása. <i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> kritikai gondolkodás, szociabilitás.</p>		
<p>Ismeretek</p>	<p>Fejlesztési követelmények/ tevékenységek</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>	
<p>9.1. <i>Elhelyezkedés és munkavállalás</i> A munka és a munkaviszony jelentősége</p>	<p>Információk gyűjtése, rendszerezése a munkavállalásról. Munkaszerződések értelmezése, elemzése, megbeszélése. Munkalehetőségek gyűjtése</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> kommunikáció; szövegértés.</p> <p><i>Matematika:</i></p>	

<p>9.2. <i>Gazdasági ágazatok, foglalkozások</i></p> <p>Mezőgazdaság Ipar Bányászat Energiatermelés Kereskedelem Vendéglátás Közlekedés Távközlés Bank Biztosítás Egyéb</p> <p>9.3. <i>Fizikai és szellemi munka</i></p>	<p>különböző forrásokból. Különböző foglalkozási ágazatok gyűjtése újsághirdetésekből, világhálóról. Szituációs játékok különböző munkaviszonyhoz kapcsolódó helyzetek megjelenítésére. A munkaviszonnyal kapcsolatos jogok és köteleességek csoportosítása. Adatok, információk gyűjtése és csoportosítása a foglalkozások világából. A fizikai és szellemi munka azonosságainak és különbségeinek feltárása. Szakmák azonos és eltérő jegyeinek feltérképezése. Tablókészítés.</p>	<p>számítások alapl műveletekkel.</p> <p><i>Ének-zene:</i> népdalok, munkadalok.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> képzőművészeti alkotások a munka világából.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> a munka szerepe az ember életében.</p> <p><i>Földrajz:</i> érdekes munkák a világ minden tájáról.</p> <p><i>Informatika:</i> interaktív taneszközök használata.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Munka, munkaviszony, foglalkozás, munkahely, gazdaság, gazdasági ágazatok, mezőgazdaság, ipar, bányászat, energiatermelés, kereskedelem, vendéglátás, közlekedés, távközlés, bank, biztosítás, fizikai munka, szellemi munka.</p>	

<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>A tanuló kezelni tudja a kiemelkedő történelmi személyiségekről gyűjtött életrajzi adatokat. Ismeri a reformkor haladó politikusainak nevét és törekvéseikről néhány mondatban beszámol. A reformkor eseményei között történelmi összefüggéseket szempontsor szerint fölismer tanári irányítás mellett.</p> <p>Összefüggéseket tud említeni a világtörténelem és hazánk történelmének eseményei között. A nemzeti alapl műveltséghez tartozó évszámokhoz történelmi ismeretet kapcsol. Az adott tematikai egység tárgyalt témaköreiben – képességeinek megfelelően – írásban és/vagy szóban számot ad a tanult elemi történelmi ismereteiről. Gazdasági, társadalmi változásokra példát tud mondani.</p> <p>A térképen meg tudja mutatni a szabadságharc legfontosabb helyszíneit, szempontsor alkalmazásával beszámol a történelmi eseményekről. Információkat képes gyűjteni a történelmi atlaszból.</p> <p>Képről felismeri gróf Széchenyi Istvánt, Kossuth Lajost, Táncsics Mihályt, Deák Ferencet. Felismeri Budapest történelmileg nevezetes épületeit. Felismeri, hogy a trianoni békeszerződés mekkora veszteségeket jelentett hazánk számára.</p> <p>A második világháború főbb helyszíneiről, évszámairól, legfontosabb eseményeiről a térkép adatainak segítségével beszámol. A</p>
--	---

nemzetiszocialista, fasiszta eszmék tartalmát fölismeri, a faj- és idegengyűlöletet elutasítja.

Néhány történelmi tárgyú verset, elbeszélést, regényt ismer. Magyarországhoz, hazánk történelmi személyiségeihez pozitív attitűddel viszonyul.

A tanult ismeretekhez kapcsolódó dokumentumanyagot képességei szerint értelmezi. Egyszerű összefüggéseket fölismer, azokból következtetéseket képes levonni. A történelem műveltségterülethez kapcsolódó eszközöket, tantárgyi segédleteket a jártasság szintjén tudja alkalmazni.

A tanuló képességei szerint elsajátítja a társadalomhoz, állampolgársághoz és a gazdasághoz kapcsolódó alapvető ismereteket. Felismeri az emberi közösséghez kapcsolódó kulcsszerepű tényezőket és folyamatokat; utóbbi területen lehetőségei szerint tájékozódik. Az alapvető emberi jogokat és kötelességeket ismeri; az alkotó, demokratikus közösség értékrendjét elfogadja.

Tájékozódik a hivatalos ügyintézés módjaiban, annak illetékes és korszerű formáiban.

A média és nyilvánosság szerepét ismeri, azok különböző területein képességei szerint tájékozódik; egyúttal különbséget próbál tenni tény és vélemény között. A világháló közösségi portáljain való részvétel lehetőségeiről tud, az egyéni virtuális jelenlét előnyeiről és hátrányairól képet alkot.

Ismereteket szerez a jövedelem szerepéről az ember életvezetésének tükrében. Fogalmi képet alkot a pénzről, a pénzintézetekről, azok tevékenységeiről; utóbbiak lehetséges szerepéről az életpálya felépítésének tükrében. A fizikai és szellemi munka jellegzetességeit megkülönbözteti, tájékozódik az egyes gazdasági ágazatokban, reális képet alkot a munkavállalás jelentőségéről.

Az élethosszig tartó tanulás fontosságát, az egyén állandó alkalmazkodásának szerepét képessége szerint magára vonatkoztatja folyamatosan változó világunkban.